

OVERDRACHT VANDAAG EN AANWEZIGHEID VAN DE ANALYTICUS EEN AANTAL OPMERKINGEN

Lieven Jonckheere

PPaK
24 maart 2018

enerzijds commentaar op Luc Vander Vennets interventies over 'aanwezigheid van de analyticus'

'Aanwezigheid van de analyticus' is inderdaad een antwoord op de iteratie van de drift

- maar enkel als er een uitgesproken positieve overdracht is, een levendige positieve overdracht
- en die iteratie van de drift voor een impasse (ter plekke trappelen) in die levendige positieve overdracht zorgt

Daarbij moet dan wel onderscheid gemaakt worden tussen

- une vacillation calculée de la neutralité (E824)
tov de specifieke impasse van de positieve overdracht door de iteratie van de drift bij de hysterie
- une coupure calculée de la séance (zgn *séance courte*, E315)
tov de specifieke impasse van de positieve overdracht door de iteratie van de drift bij de dwangneurose

anderzijds hoe kunnen we vandaag positieve overdracht wekken? door welk soort aanwezigheid van de analyticus?

Overdracht wekken binnen een wettelijk gemanagede GGZ

Door ons meer dan ooit te onderscheiden van de 3 universitaire praktijken die door de wet op Geestelijke Gezondheidszorgberoepen worden geregeld: psychologie, orthopedagogiek, seksuologie!

Overdracht wekken in hypermoderne tijden van ICT en a lot of small objects

Plaats analyticus binnen 3 vormen van overdracht vandaag

- overdracht op het verondersteld weten – zoals gesubjectieerd in een analyticus
- overdracht op het Evidence Based weten – zoals uiteengezet door al die universitaire experts
- overdracht op bits&pieces informatie – zoals gekoesterd in gesloten virtual communities en zoals geprocessed door google/appel/amazon/etc

overdracht wekken in een tijd van degeneratie van de overdracht tot 'psychotherapietoerisme'
vanuit Zygmunt Baumans "From Pilgrim to Tourist – or a Short History of Identity" (1996)

ENDERIZIJD

EEN COMMENTAAR OP LUC VANDER VENNETS INTERVENTIES OVER 'AANWEZIGHEID VAN DE ANALYTICUS'

uitgangspunt ivm de overdracht
nog eens benadrukken

zeer vroeg oppositie bij Lacan

- Ubw formatie (droom, lapsus)
→ interpretatie Ubw formatie naar het model van die Ubw formatie – om de zin te doen verschijnen
- overdracht – heeft 2 kanten
 - S kant = herhaling ubw oedipale liefde tot de vader (Freud)
→ geen interpretatie van die S kant van de overdracht – nooit interpretatie van overdracht
 - R kant = affect=genot
→ *Handhabung=maniement=manœuvre* overdracht – om het R=genot in de overdracht te doen verschijnen, te raken

cfr Lacans latere samenvatting van sequens analyse in direction 1958

- *place de l'interprétation*
- *place du maniement du transfert* (≠ interpretatie!!)

we zouden kunnen zeggen

- interpretatie Ubw formatie – die gericht is op het doen verschijnen van de zin
is een kwestie van 'tegenwoordigheid', van 'tegenwoordigheid van geest' van de analyticus
cf. witzige interpretatie die speelt op de dubbelzinnigheid van de taal
- hantering overdracht – die gericht is op het doen verschijnen van het reële, de drift, het genot
is een kwestie van *présence* of 'aanwezigheid', van 'aanwezigheid van lichaam' van de analyticus
cf. wat moet analyticus doen
zeer mooi getoond door Luc – in zijn 2 interventies
levendige lichamelijke *présence* analyticus
 - antwoordt op iteratie (= terplekke trappelende en dus fundamenteel vervelende herhaling) drift
 - maakt dat analysant drift voelt – *vivre la pulsion*

ik wil nu nog even twee punten benadrukken
– niet naar Luc Vander Vennet toe, maar naar het publiek toe

‘Aanwezigheid van de analyticus’ is inderdaad een antwoord op de iteratie van de drift

- **maar enkel als er uitgesproken positieve overdracht is, enkel als positieve overdracht voldoende levendig is ...**
- **en die iteratie van de drift voor een impasse (ter plekke trappelen) in die levendige positieve overdracht zorgt**

cf. casus ‘brol’ van Luc Vander Vennet

- onvoldoende positieve overdracht, geen uitgesproken of levendige positieve overdracht
Iteratie van de drift vertaalde zich niet als een impasse in de positieve overdracht
- antwoord Luc Vander Vennet
 - niet met aanwezigheid van lichaam (vol lawaai brol beginnen maken bv)
 - wel doen resoneren van de betekenaar / letter ‘brol’ op alle niveaus, in alle hoeken en kanten van de verhouding tot de moeder
door die betekenaar ‘brol’ zo te doen resoneren, komt verhouding tot moeder op losse groeven te staan, springt de kristallen bol waarin ze met haar moeder zit

aanwezigheid van lichaam

= antwoord op impasse waartoe de iteratie van de drift in de positieve overdracht leidt

- **maar enkel en alleen in de neurose**
- **waarbij we meteen ook een onderscheid moeten maken tussen hysterie/dwangneurose**

inderdaad onderscheid tussen 2 vormen van aanwezigheid van lichaam vanwege de analyticus

- tov hysterie: *une vacillation calculée de la neutralité de l'analyste*
(Subversion 1960, 824)
- tov dwangneurose: *nos séance courtes* = soort *coupure calculée de la séance* door analyticus
(Fonction 1953, 315)

iteratie leidt tot impasse in de positieve overdracht bij de hysterie
→ aanwezigheid van lichaam = *vacillation calculée de la neutralité*

Luc heeft het dus gehad over die *vacillation calculée de la neutralité* bij de analyticus
Als antwoord op de impasse van de iteratie van de drift, als antwoord op de impasse in de positieve overdracht waartoe die iteratie van de drift leidt – bij de **hysterie**

Bij wijze van duiding van wat Luc gezegd heeft, resumeer ik even wat voor mij op dit punt een cruciale passage bij Lacan is
Subversion 1960, 824

- neurose met angst tov gemis=verlangen van A (moeder)
 - deel van de oplossing van die angst is neurotisch fantasma – in 2 varianten
 - dwangneurotisch fantasma
 - subject wordt sterk ego = A kan daar perfect op vertrouwen
 - anderzijds maakt subject van A de dode vader
 - hysterisch fantasma
 - subject wordt onvatbaar object = A kan daar totaal niet op vertrouwen
 - anderzijds maakt subject van A een vader die zichzelf volledig in de hand zou hebben
un Père qui serait parfaitement le maître de son désir
- die respectieve verhouding tot fantasmatische vader maakt dat de overdracht eindeloos wordt
= *principe du transfert dans ce qu'il a d'interminable*
- antwoord in PA
 - *une vacillation=wankeling calculée=weloverwogen de la 'neutralité' de l'analyste peut valoir pour une hystérique plus que toutes les interprétations*
 - berekend risico: *affolement (folie hystérique)*
 - *affolement* mag niet tot *rupture* leiden
 - vervolg moet subject overtuigen dat *désir de l'analyste n'était pour rien dans l'affaire* eerder *jouissance ??*
 - *pas bien sûr un conseil technique*
maar meer ethische vraag – 2 kanten :
 - aanwezigheid van levend lichaam
comment l'analyste doit-il préserver pour l'autre la dimension imaginaire de sa non-maîtrise, de sa nécessaire imperfection (tov fantasma van père maître de ses désirs)
 - *docta ignorantia* en respecteren van het singuliere van het subject
l'affermissement=consolideren
 - *de sa nescience quant à chaque sujet venant à lui en analyse*
 - *de son ignorance toujours neuve a ce qu'aucun ne soit un cas*

iteratie leidt tot impasse in de positieve overdracht bij de dwangneurose

→ aanwezigheid van lichaam = *coupure calculée de la séance*

tov iteratie van de drift in de dwangneurose,

tov de impasse van de positieve overdracht door de iteratie van de drift bij de dwangneurose

moet analyticus ook met aanwezigheid van lichaam reageren

- niet via *vacillation calculée de sa neutralité*
- wel via soort *coupure calculée* of berekend onderbreken van de sessie = zgn *séance courte*

ook weer heel kort, bij wijze van samenvatting

Fonction et champ 1953, 315

voor analysant neemt realiteit in sessie 2 vormen aan

- abstinentie of neutraliteit analyticus = geen antwoord op *Demande*=vraag
- de tijd van de sessie, of het einde van de sessie

hoe kan analyticus maken dat die 2 vormen van realiteit echt als R fungeren?

dat is een kwestie van hantering overdracht !

- door neutraliteit zelf even te laten varen = *vacillation calculée* van de neutraliteit
- door *coupure calculée* van die sessie = zelf het einde sessie op arbitrair lijkende wijze bepalen

waarom sessie vroeger dan voorzien afbreken?

hoe kan sessie vroeger afbreken van de realiteit van het einde van de sessie iets reëls maken, een evenement maken?

- obsessionele gebruik van standaardtijd door analyticus ...
- ... laat dwangneuroticus toe om zijn spelletje met analyticus als meester te spelen
 - hij doet flink zijn best om te doen wat van die meester-analyticus van hem verwacht
 - hij associeert de afgesproken tijd vol, als een dwangarbeider – maar zonder Ubw formaties
 - en ondertussen wacht hij op de dood van die meester
- analyticus: wat doen? *coupure* = korte sessie!
= uiting van *dédain*=minachting tov resultaat van de VA
- effect op obsessioneel
 - stelt zijn verhouding tot meester in vraag
 - fantasma verschijnt

**hangtering van de overdracht is een singuliere aangelegenheid
enkele losse bedenkingen**

- Je kan als analyticus niet profiteren van De Overdracht op De Psychoanalyse (maar je moet zelf de psychoanalyse belichamen)
cf. Lacan la PA est partout, mais les psychanalystes sont nulle part (100 middelmatige analytici)
- Overdracht moet je verdienen, elke dag opnieuw (cf. Colruyt)
door wat je doet, door wat je belichaamt, door wat je zegt,
- Je kan de overdracht op jezelf als analyticus niet op iets of iemand anders richten (er is geen overdracht van de overdracht – er is geen manipulatie van de overdracht mogelijk – de overdracht is maar nuttig als je niets met die overdracht doet oa niet interpreteren overdracht)
je kan als analyticus ook niet vermijden dat de overdracht op jou verschuift naar iets anders – maar je kan dat dus niet zelf actief bewerkstelligen
- Je behandelt overdracht vanuit de overdracht die je zelf opwekt
als je weinig overdracht opwekt, moet je niet imiteren wat iemand doet die veel overdracht opwekt
- Je behandelt overdracht vanuit je eigen ervaring met de overdracht in je eigen analyse
dat bepaalt immers je eigen theorie over de overdracht
- etc

ANDERZIJD

**HOE KUNNEN WE VANDAAG POSITIEVE OVERDRACHT WEKKEN?
DOOR WELK SOORT *PRÉSENCE* VAN DE ANALYTICUS?**

aanwezigheid van lichaam

= antwoord op iteratie drift die uitgesproken positieve overdracht in impasse doet belanden

probleem vandaag is echter juist het ontbreken positieve overdracht bij begin kuur

cf. weer casus Luc Vander Vennet ivm 'brol'

geen overdracht meer op analyticus als weten, als sujet supposé savoir

geen subjectivering meer, van het veronderstelde weten in de analyticus

dus geen positieve overdracht op analyticus

vraag is dus hoe we vandaag positieve overdracht kunnen wekken, bij al die it-ers, of itereerders?

op welke manier moet analyticus vandaag aanwezig zijn om overdracht te kunnen wekken?

Overdracht wekken in hypermoderne tijden van ICT en a lot of small objects

3 vormen van overdracht vandaag

- overdracht op het verondersteld weten – zoals gesubjectieerd in een analyticus
- overdracht op het Evidence Based weten – zoals uiteengezet door al die universitaire experts
- overdracht op bits&pieces informatie
 - zoals gekoesterd in gesloten virtual communities
 - zoals geprocesseerd door The Big Five of The Frightful Five van de ICT
Apple, Amazon, Facebook, Alphabet=Google, Microsoft
- overdracht op bits&pieces info
overdracht op a lot of small things (the next big thing etc)
 - geen weten van de A meer – maar bits&pieces info
 - Overdracht op info (als value op zich, info=Ander)
 - Overdracht op online communities en The Frightful Five van de ICT
 - Info niet gecontroleerd en gecumuleerd en georganiseerd – zoals universitair weten
geen Ander die dat centraliseert en garandeert
maar communities gericht tegen de Ander cf. anorexie
 - toch soort reconstructie van A via The Big Five of The Frightful Five van de ICT
Apple, Amazon, Facebook, Alphabet=Google, Microsoft
 - al wat je via die nieuwe spelers doet laat spoor=info na
 - daaruit via algoritmen commercieel-politieke besluiten trekken
c. Zoë Beloff in Guislain: alles dat google images aan gezichten oplevert als je bv
'anxiety face expression' intikt – gewoon superposeren – en daarmee nieuw
emoticon voor 'anxiety' maken
 - geen object a in de A meer (next Big Thing) – maar a lot of small things
 - overdracht op a lot of small things
 - voedingssupplementen
 - gezondheidsapps – die gegevens voor Big Data moeten leveren
 - overdracht op de producenten ?? nee!!!

Overdracht wekken binnen een wettelijk gemanagede GGZ

door ons meer dan ooit te onderscheiden van de 3 universitaire praktijken die door de wet op Geestelijke Gezondheidszorgberoepen worden geregeld: psychologie, orthopedagogiek, seksuologie! psychoanalytische positie moet iets illegaals blijven houden om overdracht te wekken

- sans papier
- terroristisch
- charlatan
- etc

als je binnen de wet opereert, wek je geen vruchtbare overdracht

- **onderscheid met psychologie blijven maken**
 - oppositie met psychologie beter uitwerken, onderbouwen
we moeten ons kost wat kost van de psychologie blijven onderscheiden
volgehouden kritiek op psychologie geven
 - benadrukken dat psychologie geen enkele therapie heeft uitgevonden – maar die usurpeert (psychologie onderschuiven als verplichte basis, zonder dat die psychologie bij uitvinding psychotherapie heeft meegespeeld) dus blijven ondergraven van de psychotherapeutische pretenties van de psychologie
 - er is geen overdracht op de psychologie
 - als we ons door psychologie laten assimileren
verliezen we alle mogelijkheden om overdracht te wekken
 - hoe mee we ons van psychologie onderscheiden, hoe meer overdracht op onszelf als persoonsjes, als levende lichamen
- **onderscheid met seksuologie blijven maken**
 - PA moet meer over seksualiteit spreken
Let's talk about sex! / no sex no future ... voor PA (SAndré)
 - blijven uitdragen van onze weirde visie op seksualiteit
 - Infantiele seks – wat wil dat nu nog zeggen
 - seks is kwestie van man-vrouw verhouding
 - seks is geen louter fallische aangelegenheid
 - maar seks is ook geen louter autistische aangelegenheid
man-vrouw verhouding valt niet te regelen via soort masochistisch contract, waarin beide partijen afspreken hoeveel pijn ze elkaar mogen berokkenen)
 - seksuologen wekken geen overdracht
want beschouwen seks niet als onoplosbaar probleem
als we overdracht willen wekken, moeten we ons van elke vorm van seksuologie onderscheiden – we moeten dus eerst kunnen definiëren wat seksuologie is
- **onderscheid met orthopedagogiek blijven maken**
 - onze visie op wat kind/kindertijd is blijven verspreiden
kinderijd veranderd tov vroeger (romantische constructie)
en dus ook infantiele seksualiteit veranderd
 - gedragsstoornis – alle kinderen verstoord gedrag
 - autisme – iedereen is een beetje autistisch
 - orthopedagogen wekken daarmee geen overdracht
als we overdracht willen wekken moeten we ons duidelijk van orthopedagogen onderscheiden
en dus eerst en vooral weten wat orthopedagogiek eigenlijk is

overdracht wekken in een tijd van degeneratie van de overdracht tot 'psychotherapietoerisme'

vanuit Zygmunt Baumanns "From Pilgrim to Tourist – or a Short History of Identity" (1996)

onderscheid

- **pelgrim**
 - figuur uit ME ...
 - ... die in de moderne tijden het prototype van de **zoeker naar een vaste identiteit** is geworden
 - 3 andere figuren
 - die in de postmoderne en de hypermoderne tijd ipv pelgrim zijn gekomen ...
 - ... en die **niet meer op zoek zijn naar een vaste identiteit** maar vooral willen vermijden van in een vaste identiteit gefixeerd te geraken
 - *stroller* = *flaneur* = stratevendelaar
 - *player* = speler
 - toerist
- en soort 4de of restverschijning waarvoor de vraag van vaste identiteit of niet zich niet eens stelt: vagebond, zwerver, landloper

we zouden nu inderdaad kunnen zeggen

- mensen gingen vroeger in therapie – zoals pelgrims
therapie was een avontuur, een levenstaak
 - omdat ze op zoek waren naar een vaste identiteit ...
 - ... wat natuurlijk, in het geval van de PA, uiteindelijk altijd op een mislukking uitdraait
- mensen proeven thans van allerlei vormen therapie – zoals flaneurs, spelers en toeristen
 - om te vermijden dat hun identiteit gefixeerd geraakt
 - waarbij er een categorie ontstaan is die aan geen enkele therapie meer kan/mag proeven de zgn vagebond

pelgrim

- in de ME én daarvoor
pelgrim trok fysiek rond doorheen de echte wereld
 - pelgrim = de mens is niet thuis in deze wereld
mens is slechts op doortocht in de steden van deze wereld, op weg naar de Stad van God
 - de plek van de pelgrim hier op aarde was dan ook de van jan en alleman verlaten woestijn
 - waarin hij de stem van god nog kon horen
 - en zijn eigen identiteit in verhouding tot die stem van god kon vinden
- protestantisme
maakt van de westerse mens in de moderne tijden een *innerworldly pilgrim*
 - door te werkenwerkenwerken in het zweet zijns aanschijns maakt protestant van zijn realiteit een woestijn (desert of the real)
 - een tot woestijn geworden realiteit
 - die hij dan zelf betekenis moet geven
 - maar dat kan hij maar als hij eerst voor zichzelf een eigen identiteit opbouwt
bv via een PA

in de moderne tijden, was een eigen identiteit dus een must om de realiteit betekenis te kunnen geven in **postmoderne tijden, en zeker in onze hypermoderne tijden**, lijkt een eigen identiteit eerder een last, een hindernis – om mee te kunnen met de snel veranderende realiteiten, moet je zo snel mogelijk van identiteit kunnen wisselen

ipv de *innerwordly pilgrim*, die op zoek is naar een eigen identiteit, verschijnen allerlei **nieuwe figuren**

- **die proberen te vermijden van zich met een of andere identiteit te identificeren,**
- **die fixatie van hun identiteit proberen te vermijden**

- **Flaneur**
 - kijken en bekeken worden
 - maar al rap gevangen door commerce
van windowshopping tot echt shoppencf. surfen op zoek naar therapie
vatbaar voor online therapie? Gevangen door enquête in te vullen = “je bent autistisch”
- **Speler**
 - van spel naar spel
 - elk spel heeft zijn eigen regels – spel wordt hard gespeeld, volgens die regel (oorlog!)
 - elk spel heeft zijn begin en zijn einde – dus geen spillover na einde, gewoon weer aan ander spel beginnenvan de ene therapie naar de andere
– voor allemaal aparte delen van je persoonlijk (bv therapie voor lichaam / therapie voor ziel)
met tussenschotten tussen, als garantie om niet te zinken
- **Toerist**
 - zoeken van nieuwe ervaringen
 - maar die je niet fundamenteel aantasten
 - blijven allemaal esthetische ervaringen = georganiseerde werelden, niet echt – eilanden
 - een getemde ‘Andere’, genot Ander verborgen – zodat je niet racistisch hoeft te reageren
 - idee van een thuis – met omkering
 - idee van telkens kunnen terugkeren naar eigen huis – groeiende homesickness=heimwee
 - maar als je terug thuis komt blijkt dat thuis eigenlijk even fake, thuis blijkt zeer onbevredigend, angstwekkend
 - en moet je weer je thuis ontvluchten – plan je meteen al weer je volgende reiscf. Houellebecq – Plateforme (2001)
in therapie:
 - van ene therapie naar andere, zonder daardoor echt geraakt te worden, aangedaan te zijn
 - vanuit idee dat vast kern, thuis, is waarop men kan terugvallen
maar dat blijkt dan iedere keer weer tegen te vallen – en dus weer ergens in therapie, eventueel dezelfde therapie (episodisch)

en rest = de vagebond

- die van geen enkele therapie kan gaan proeven
niet als flaneur, niet als player, niet als toerist
- straffe uitspraken Bauman ivm verhouding toerist/vagebond
vagebond is sinistere achtergrond voor het schitterende ego van de toerist
vagebond is het slachtoffer van een wereld die van de toerist haar nieuwe held maakte
het evidente ongeluk van de vagebond maakt dat wij god dagelijks danken dat hij van ons toeristen heeft gemaakt